

ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา

AN ANALYTICAL STUDY OF THE FOUR HOLY PLACES VALUES TO BUDDHIST PILGRIMS

ธนีสร์ พลศักดิ์*
พระศรีวินยาภรณ์, ดร.**

วันรับ 3 / ตุลาคม / 2562
ตรวจสอบ 4-10 / ตุลาคม / 2562
ตอบรับ 12 / ตุลาคม / 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ๒) เพื่อศึกษาการจาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนาและ ๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของสังเวชนียสถาน ๔ ตำบลที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวเนื่องด้วยพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพานทรงกำหนดไว้ให้เป็นศูนย์รวมชาวพุทธควรตามไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ผู้เดินทางจาริกแสวงบุญ ตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

๒. การจาริกแสวงบุญเริ่มต้นมาจากการ

ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏมาตั้งแต่ก่อนพุทธปรินิพพานต่อมาสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชได้เสด็จธรรมยาตราด้วยความศรัทธาเพื่อสืบค้นพุทธสถานทั้ง ๔ นำโดยพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ(พระอุปัชฌาย์)ยุคพระถังซำจั๋งก็ตั้งศรัทธามั่นไม่หวั่นไหว เดินทางมาอินเดียเพื่อศึกษาพระศาสนา และคัดลอกคัมภีร์พระไตรปิฎก เพื่อนำกลับประเทศจีน

๓. คุณค่า ๔ ประเด็น ๑) คุณค่าด้านธรรมสังเวช พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพิจารณาความไม่เที่ยงของสังขารด้วยบท อิทัปปยจิตตา ปฏิจจสมุปบาท และทรงพิจารณาการเกิด-ดับของสังขาร ๒) คุณค่าด้านการเสริมสร้างความศรัทธาในพระรัตนตรัย ชาวพุทธควรมีศรัทธามั่นไม่หวั่นไหวในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และศรัทธา ๔ เชื้อกรรม เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรมเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ๓)

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
THANISORN0712@GMAIL.COM, โทร. 095-935-1268

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คุณค่าด้านเสริมสร้างคุณธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธ คือบุคคลผู้มีศีลยอมแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ด้วยการซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมช่วยเหลือผู้อื่น ๔) คุณค่าของการเสริมสร้างการอนุรักษ์สัญลักษณ์หลักฐานทางพระพุทธศาสนาชาวพุทธทุกคนควรตระหนักว่าตนมีหน้าที่ปกป้องพระศาสนา

ABSTRACT

The objectives of this research were ; 1) to study the four Buddhist holy places, 2) to study the Buddhist pilgrimages, and 3) to analyze the values of the four Buddhist holy places towards Buddhist pilgrims.

The results of the study found that:

1. The four holy places are the sacred places related to The Buddha as they are the places where the Buddha was born, enlightened, delivered the First Sermon, and entered to nirvana. These places were specified as the Buddhist pilgrimage by the Lord Buddha, and those who have visited these places could enter to blissful states of existence after death.

2. The pilgrimage in Buddhism occurred in the Buddha's time. Later King Asoka and venerable Moggalliputta set a journey to excavate the four holy places. Then Venerable Xian Jang visited India from China for religious purpose and he made a copy of the Tipitaka and brought it back to China.

3) There were 4 values of the four holy places to Buddhist pilgrims; 1) Dhamma value on impermanence of things and occurrence and distinguish of conditioned

things, 2) The Triple Gems faith value, Buddhists should establish their firm faith on the Buddha, the Dhamma, and the Sagha, they should also believe in Karma, results of Karma, and the enlightenment of the Buddha, 3) Value in enhancing virtue and Buddhist duty, those having precepts could express their honesty and virtue through their physical, verbal, and mental actions, and 4) Value in preserving the Buddhist symbols, Buddhists should recognize that it is their duty to observe and protect Buddhism.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบล เมื่อครั้งพุทธกาล ตั้งอยู่ในชมพูทวีป เป็นพุทธสถานที่มีความสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถานที่เกี่ยวเนื่องกับพระผู้มีพระภาคเจ้าตลอดพระชนชีพ จึงเป็นที่มาแห่งการเกิดขึ้นของพระรัตนตรัย ทรงเผยแผ่พระธรรมที่ทรงตรัสรู้ ทรงกระทำพุทธกิจสั่งสอนเวไนยสัตว์ตลอด ๔๕ พรรษา ชาวพุทธควรไประลึกถึงพระพุทธเจ้าเพื่อความสลดสังเวช ปัจจุบันชาวพุทธได้เดินทางจาริกแสวงบุญมาด้วยเกิดศรัทธาแรงกล้า ไปยังสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบล และ มีผู้จาริกแสวงบุญเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี จึงนับว่าพุทธสถานที่ทั้ง ๔ แห่ง เป็นสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าต่อศรัทธาของชาวพุทธอย่างยิ่ง เป็นที่ประจักษ์แก่โลก และ ชาวพุทธในพระพุทธศาสนา สมดังพุทธพจน์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแก่พระอานนท์ที่ปรากฏในมหาปรีนิพพานสูตร ความว่า

พระอานนท์ทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาลก่อนภิกษุอยู่จำพรรษาในทิศทั้งหลาย พวกเขามาเพื่อเฝ้าพระตถาคต พวกข้าพระองค์ย่อมได้เห็น ได้เข้าไปนั่งใกล้ภิกษุผู้ให้เจริญใจทั้งหลายเหล่านั้น พวกข้าพระองค์โดยลวงไปแห่งพระผู้มีพระภาค จักไม่เห็น

ไม่ได้เข้าไปนั่งใกล้ภิกษุผู้ให้เจริญใจ”

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “อานนท์” สังฆเวชนียสถาน ๔ แห่งเหล่านี้ เป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา สังฆเวชนียสถาน ๔ แห่ง เป็นไหน ? สังฆเวชนียสถานเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ด้วยระลึกว่าพระตถาคตประสูติแล้วในที่นี้ ๑ สังฆเวชนียสถานเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ด้วยระลึกว่าพระตถาคตตรัสรู้อุตรตสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ๑ สังฆเวชนียสถานเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ควรเห็นระลึกว่าพระตถาคตยังธรรมจักรอันยวดยิ่งแล้วในที่นี้ ๑ สังฆเวชนียสถานเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ด้วยระลึกว่าพระตถาคตเสด็จปรินิพพานแล้วด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุในที่นี้ ๑

อานนท์ สังฆเวชนียสถาน ๔ แห่งเหล่านี้ แล เป็นที่ควรเห็นควรให้เกิดสังเวช ของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกามาด้วยระลึกถึงพระตถาคต ชนเหล่าใดเที่ยวจาริกไปยังเจดีย์ มีจิตเลื่อมใส จักทำกาละ ชนเหล่านั้นทั้งหมดเบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกแล้วจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์(ที.ม. ๑๐/๑๓๑/๑๕๑-๑๕๒)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาสังฆเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบล เกี่ยวเนื่องกับพระผู้มีพระภาคเจ้า และเป็นสิ่งที่ชาวพุทธ ควรศึกษา ควรระลึกถึงพระคุณอันประเสริฐ ๓ ประการ คือ ๑) พระปัญญาคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้รู้แจ้งโลก รอบรู้ความจริงแห่งสิ่งทั้งหลายทั้งปวง แล้วนำความจริงนั้นมาชี้แจงแสดงแก่โลก ๒) พระบริสุทธิคุณ คือพระพุทธองค์ทรงมีพระทัยบริสุทธิ์ สะอาดหมดจดจากอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายไม่มีความขุ่นมัวเศร้าหมองมีพระทัยบริสุทธิ์มั่นคงไม่แปรผัน ๓) พระกรุณาคุณ คือการอุปถัมภ์ด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ไม่ทรงเลือกชั้นวรรณะแต่ประการใด แม้ในศีลของพระองค์ทรงบัญญัติให้คนงดเว้นไม่ทำสิ่งมีชีวิตให้ตกลงไป และทรงแนะนำให้แผ่เมตตาจิตต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายเพื่อให้สัตว์ดำรงชีวิต

อยู่ด้วยกันอย่างปกติสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๙, หน้า ๔๗๑)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาสังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบล
- ๒) เพื่อศึกษาการจาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา
- ๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของสังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบลที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้งานวิจัยนี้บรรลุเป้าหมาย โดยการศึกษารวบรวมเอกสารจากชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนา และการอภิปรายผล วิจัยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) ใช้เครื่องมือแบบสอบถามในกาสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview Research)

เก็บรวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่เกี่ยวข้องเช่น วรรณคดี ฎีกาตำราหนังสือพุทธประวัติ วรรณกรรมต่าง ๆ ผลงานทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสารจากห้องสมุดต่างๆ เป็นต้น

นำข้อมูลที่ไดมารวบรวมจัดประเภทแยกแยะประมวล วิเคราะห์ ตีความ เพื่อสร้างกรอบแนวคิด โครงงานวิจัยดำเนินเรื่อง และออกแบบเครื่องมือ ขอบคำปรึกษา คำแนะนำจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และขอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ขึ้นตอนนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ชี้ให้เห็นประเด็นที่ศึกษาถึงคุณค่าของสังฆเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบล

การสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษา สัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์จากกลุ่ม บุคคลผู้ที่เดินทางไปยังสังฆนียสถานโดยแบ่งการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด ๑๕ รูป/คน ทำการ สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะมีหนังสือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ จากทางบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัยเพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ ตามวันเวลาที่นัดไว้ จากนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จนำ ข้อมูลที่สัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็น ที่ต้องการศึกษา

นำข้อมูลทั้งหมดที่สัมภาษณ์มารวบรวมแยก ประเภท แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวล และ นำเสนอผลงานวิจัยตามหลักพรรณนาวิธี ขั้นตอนนี้ผู้ วิจัยได้นำเสนอผลจากการศึกษาตามลำดับด้วยวิธีการ บรรยายในเชิงคุณภาพ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าว ไว้ใน“จาริกบุญ-จาริกธรรม” ว่า การเดินทางแสวง บุญไปสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และ ปรินิพพาน สถานที่ ทั้ง ๔ แห่ง เป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธประวัติ ที่เกิดเหตุการณ์สำคัญใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ส่วนสถานที่อื่นเส้นทาง ที่เสด็จผ่านไปหรือไปประทับเพื่อทำพุทธกิจแม้มีความ สำคัญแต่ก็ไม่ถือเป็นสังฆนียสถานการเดินทางมา จาริกบุญเป็นการเดินทางมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เป็น สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ซึ่งพุทธศาสนิกชนควรไปดู เพื่อเป็นเครื่อง เตือนใจให้เกิดความไม่ประมาท จะได้ แรงประกอบกุศลกรรม และสำหรับผู้ศรัทธาได้จาริก ไปดู เป็นการเพิ่มพูนศรัทธา ปสาทะ อันจะนำไปถึง สวรรค์โลกสวรรค์ การแสดงความศรัทธาด้วยการบูชา พระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติบูชาถึงจะเป็นการบูชาที่แท้ จริง นำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตให้เกิดประโยชน์ อย่างแท้จริง การบูชาด้วยธรรม ปฏิบัติตรงตามธรรม ถ้าทำได้สำเร็จก็เป็นการบูชาสังฆนียสถานนั่นเอง การ

ระลึกถึงธรรม หมายถึงระลึกถึงสังฆารว่าไม่เที่ยง เป็น ทุกข์ เป็นอนัตตา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ๒๕๓๙, หน้า ๗๙)

พระศักรินทร์ ธมมาโล (เจริญครบุรี) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง“ศึกษาเปรียบเทียบ การจาริกแสวง บุญ : การนมัสการสังฆนียสถาน ๔ ตำบล และการ ประกอบพิธีฮัจญ์”กล่าวไว้ในงานวิจัยว่า การเดินทาง จาริกแสวงบุญของชาวพุทธคือการเดินทางไปดินแดน พุทธภูมิ การเดินทางของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธา เพื่อไปสักการะและปฏิบัติธรรมตามสถานที่สำคัญใน พระพุทธประวัติที่มี ความสำคัญเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา ใน ดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีปสมัยพุทธกาล และพระทรง ตรัสพุทธพจน์ที่ สร้างกำลังใจให้กับการเดินทางจาริก แสวงบุญไปสถานที่ต่าง ๆ ด้วย ความเลื่อมใสศรัทธา การเดินทางจึงมีความหมายมากเป็นหลายเท่าสำหรับผู้ มีจิตใจเต็มเปี่ยมไปด้วย ความเชื่อเรื่องสุคติสวรรค์ (พระ ศักรินทร์ ธมมาโล (เจริญครบุรี), ๒๕๕๖, หน้า ๑๔) นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

สังฆนียสถาน หมายถึง สถานที่ที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และเสด็จดับขันธปรินิพพาน เป็นสถานที่พระพุทธเจ้า ตรัสรับรองไว้ให้เป็นศูนย์รวม ให้เป็นที่เจริญใจ แก่ กุลบุตรผู้ศรัทธาภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มี จิตศรัทธาเลื่อมใสควรไปดูไประลึกถึงพระผู้มีพระภาค เจ้า

ผู้จาริกแสวงบุญ หมายถึง พุทธบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา คือ ผู้ที่มีความศรัทธา มีจิต เลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา ที่เดินทางจาริกไปแสวง บุญไปยังสังฆนียสถานทั้ง ๔ ตำบลเพื่อตามไปดู ตาม ไประลึกถึง พระพุทธเจ้าด้วยความเคารพ ศรัทธา มีจิต เลื่อมใส

คุณค่าด้านธรรมสังเวช หมายถึง ความสด สว่างที่เกิดขึ้นทางธรรม คือธรรมชาติที่เกิดขึ้นตาม

ความเป็นจริง เห็นเกิด-เห็นดับ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคุณค่ายิ่งเป็น สิ่งเตือนจิตเตือนใจถึงความสลดสังเวชไม่ควรประมาท ในการดำเนินชีวิต

คุณค่าด้านศรัทธา หมายถึง สถานที่ที่ผู้จาริก แสงบุญได้พบเห็น แล้วบังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาใน พระผู้มีพระภาคเจ้า ศรัทธา ๓ ศรัทธาในพระรัตนตรัย คือ (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) และ ศรัทธา ๔ ตาม หลักคำสอน เชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อในวิปากกรรม เชื่อ ว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน และเป็นผู้ได้รับผลของกรรม นั้นทั้งกรรมดี และกรรมชั่ว เชื่อในการตรัสรู้ของพระผู้ มีพระภาคเจ้า

คุณค่าด้านคุณธรรม หมายถึง ความดีงาม คุณ งามความดีที่ปลูกฝังอยู่ในตัวเอง และแสดงออกมาทาง กาย วาจา ใจ แสดงออกทางความประพฤติ และการก ารทำที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และ เป็นประโยชน์ต่อ สังคมส่วนรวม เป็นหลักประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย

คุณค่าด้านการอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาไว้ ให้นานที่สุด และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มาก ที่สุดให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน และตกทอดสู่ชนรุ่น หลังให้ได้ศึกษาถึงพุทธประวัติ และความเป็นมาของ พระศาสนา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย เรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำให้ทราบว่าการ จาริกแสวงบุญสังเวชนียสถานมีความสำคัญเนื่องจาก เป็นสถานที่ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสรับรองไว้กับ พระอานนท์ว่า สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบลนี้ ไว้ให้เป็น ศูนย์รวม ไว้ให้เป็นที่น่าเลื่อมใสเป็นสถานที่ที่กุลบุตรผู้มี ศรัทธาภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มีความศรัทธา มีจิตเลื่อมใสจะเที่ยวจาริกแสวงบุญมาเพื่อระลึกถึงพระ ศาสตารหันตสัมมาสัมพุทธเจ้ายังสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตำบลนี้ เมื่อตายจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ด้วย

เหตุนี้ การจาริกแสวงบุญสังเวชนียสถาน จึงกลายเป็น ประเพณีที่พุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาได้ สืบทอดมาและ เป็นกิจที่พึงปฏิบัติชาวพุทธเมื่อมีโอกาสควรไปกราบสัก การะสักครั้ง ทั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

พระพุทธศาสนามีสังเวชนียสถานเป็นสถานที่ ที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับพระ ผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาผู้ทรงเสียสละพระองค์ เพื่อชนหมู่มาก พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยังประโยชน์ แก่ก่อกูล เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อความสุขของเทวดา และมนุษย์ ชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนาทั่วโลก จะเดินทางแสวงบุญด้วยความศรัทธาเลื่อมใสไปสักกา ระเสมือนได้ไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าเสมือนครั้ง ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ และพุทธศาสนิกชนชาวไทยเดิน ทางจาริกแสวงบุญยังดินแดนพุทธภูมิ ปัจจุบันมีจำนวน เพิ่มขึ้นทุกปี เพราะพุทธสถานทั้ง ๔ เป็นสถานที่ ประเสริฐสุด เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธทั่วโลกเดิน ทางมาด้วยความศรัทธามีจิตเลื่อมใส เพื่อไปกราบสัก การะ ทำให้เกิดความสลดสังเวชในทางธรรมทำให้ระลึก ถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า และตั้งจิตในการทำความดีการ เห็นสังเวชนียสถานเหมือนเป็นปริศนาธรรมให้เราได้เข้า ใจถึงกฎแห่งไตรลักษณ์ ว่าทุกสรรพสิ่งเป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา ทำให้เข้มแข็งเบิก บานใจที่ได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ายังสถานที่จริง การพิจารณาความเป็นอนิจจังของสถานที่ต่าง ๆ ที่ทรุด โทรมไปตามกาลเวลาปัจจุบันนี้ จะพบว่ามีบางสถานที่ แต่ซากปรักหักพัง และกองอิฐไว้ให้เห็น ตามกาลเวลา เพื่อเตือนจิตให้เกิดปัญญา การมาเยี่ยมชมสถานที่ คือ การมา ดู มาเห็นเพื่อปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตาม ธรรมสมควรแก่ธรรม ถวายเป็นสักการะ บูชาพระผู้มี พระภาคเจ้าแล้วพิจารณาธรรม นำเอาธรรมนั้นกลับ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความไม่ประมาท เร่ง สร้างบุญกุศลไว้เป็นที่พึ่งที่ระลึก

การจาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา

ผู้เดินทางจาริกแสวงบุญ (Pilgrimage) หรือเรียกว่า นักแสวงบุญ (Pilgrim) สำหรับนักแสวงบุญที่เดินทางจาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนาเป็นการเดินทางหรือการแสวงหาสิ่งที่มีความสำคัญทางจริยธรรม อันดงามต่อจิตใจ และการจาริกแสวงบุญ จะได้ประโยชน์มากเพราะเป็นการตามไปประสิทธิ์ถึงพระผู้มีพระภาคเจ้ายังสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนาทั้งหมดที่เดินทางมานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรับรองไว้ว่า “ชนเหล่าใดเหล่านั้นที่เดินทางมายังสังเวชนียสถานด้วยความศรัทธามีจิตเลื่อมใส ชนเหล่านั้นทั้งหมดเมื่อทำการละลงตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ การจาริกแสวงบุญนั้นมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเพราะทุกคนที่เดินทางจาริกไปนั้นเพื่อเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า และถึงแม้ในปัจจุบันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ปรินิพพานไปนานแล้วก็ตาม ก็ยังมีผู้ที่มีความศรัทธามีจิตเลื่อมใสเดินทางไปเพื่อกราบสักการะไปสวดมนต์ นั่งสมาธิ เติมน้ำจมน้ำเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี

กล่าวได้ว่า จากการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ เริ่มจากการความศรัทธามีกัลยาณมิตรในการชักชวนกันเพื่อเดินทาง ระหว่างการจาริกแสวงบุญ ตามด้วยการฟังธรรมบรรยายจากกัลยาณมิตร ณ สถานที่จริงในพุทธประวัติ จากนั้นผู้จาริกแสวงบุญพึงคิดพิจารณาถึงสังฆธรรมที่ได้จากสังเวชนียสถานเพื่อน้อมไปสู่สมาปฏิบัติ ดังนั้นการจาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนาคือการแสวงหาความรู้ทางปัญญาให้เข้าใจความจริงของชีวิตและสามารถนำเอาความรู้ที่เกิดจากปัญญานั้นไปประยุกต์ใช้กับชีวิต หน้าที่การงาน ครอบครัว สังคม เพื่อความสุขสงบและสันติสุข

คุณค่าของสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์คุณค่าของสังเวชนียสถาน ๔

ตำบล จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์โดยจะวิเคราะห์คุณค่า ๔ ประเด็น คือ ๑) คุณค่าด้านธรรมสังเวช ๒) คุณค่าด้านความศรัทธาในพระรัตนตรัย ๓) คุณค่าด้านการเสริมสร้างคุณธรรม กับการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธ และ ๔) คุณค่าด้านการเสริมสร้างการอนุรักษ์ สัญลักษณ์หลักฐานสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ได้ประมวลคำตอบจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยผลงานวิจัยดังนี้

๑) คุณค่าด้านธรรมสังเวช

ทำให้เกิดปัญญาที่จะใช้ความรู้เข้าถึงเหตุปัจจัย ด้วยความรู้นั้นทำให้สามารถป้องกันและแก้ไขกำจัดเหตุปัจจัยแห่งความเสื่อม และสร้างปัจจัยแห่งความเจริญนั้นได้ มีปัญญาแทงตลอดในไตรลักษณ์ และเข้าถึงธรรมจะนำความรู้ในธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งจะพัฒนาและองงามสมบูรณ์บนฐานแห่งศรัทธาที่เป็นไปอย่างถูกต้อง การที่พุทธศาสนิกชนได้คิดแห่งความไม่เที่ยงแล้วปลงใจให้เกิดความสังเวชให้ได้สำนึกก่อนเป็นหลักความจริงก็จะทำให้เกิดแรงกำลังที่จะปฏิบัติธรรม หรือการดำเนินชีวิตให้ตั้งมั่นให้เป็นประโยชน์ ขวนขวายปฏิบัติธรรมจนถึงขั้นบรรลุธรรม

คำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าในเรื่องเกี่ยวกับธรรมดาของสังฆาร และการเข้าถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายล้วนย่อมดับไปเป็นธรรมดา ความสุขของชีวิตไว้กับสิ่งทั้งหลายที่เป็นสังขารภายนอกอันไม่เที่ยงไม่เป็นสาระที่แท้จริง กล่าวคือคุณค่าของธรรมสังเวชที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องเตือนใจให้ชาวพุทธว่าหลักสำคัญที่สุด ที่จะรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้คือการเข้าใจและรู้ถึงคุณค่าของธรรมหลักความจริงคือ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ ทั้งนี้ชาวพุทธน้อมนำเอาหลักธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเน้นย้ำทรงพร่ำสอนมาระ

สึกมาปฏิบัติไว้ในใจตลอดเวลาเพื่อความไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต เร่งสร้างกุศลให้ถึงพร้อม ทำจิตให้ ผ่องใส ทำให้เกิดคุณค่าที่แท้จริง

๒) คุณค่าด้านเสริมสร้างความศรัทธาใน พระรัตนตรัย

ผู้จาริกแสวงบุญมีศรัทธาในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เข้าไปหา หมั่นเข้าไปนั่งใกล้ คอย ตั้งใจรับฟังธรรมสดับธรรม ทรงธรรม ไตร่ตรองความ เข้าใจพอเห็นตามธรรมที่สอน เกิดความพอใจ มีความ อุตสาหะ สอบสวนจนจับหลักได้ชัดเจน ลงมือปฏิบัติ ความเพียร หยั่งรู้สัทธรรม กระบวนการนี้ต้องเป็นไป อย่างตลอดสายจึงสำเร็จประโยชน์ สังฆนียสถาน๔ จึงเป็นเครื่องเตือนใจให้ชาวพุทธ ท่ามกลางคติธรรม ดาแห่งชีวิตเห็นเกิดดับ จึงควรทำกิจตนให้สมบูรณ์ ด้วยหลักไตรสรคมน์เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ ผู้อื่นและ สังคม พระรัตนตรัยจึงเป็นสื่อเชื่อมสู่ทางแห่งความดี คุณค่าเพื่อศรัทธาในพระรัตนตรัยทำให้มนุษย์สามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะเชื่อหลักกรรม ถ้าแล้วเกิดความมั่นคงในการกระทำความดีละกรรมชั่ว กล่าวคือการหวังผลการกระทำ พระรัตนตรัยจะช่วย รวมจิตใจมีธรรมเป็นที่พึ่งทางใจ ทั้งนี้หลักธรรมจะช่วย ให้ชีวิตพบความสุข และสมบูรณ์อันเป็นกำลังที่จะให้ บุคคลผู้ศรัทธาที่ยังลงหมั่นไม่หวั่นไหวนั้นเมื่อตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

๓) คุณค่าด้านการเสริมสร้างคุณธรรมกับ การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ

ชาวพุทธผู้ที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย มีหน้าที่ ในการศึกษาและปฏิบัติธรรมตามคำสอนในพระศาสนา เคารพนับถือต่อพระรัตนตรัยเอาใจใส่ทำนุบำรุงวัด และ พระภิกษุสงฆ์ นอกจากนี้ชาวพุทธต้องปฏิบัติตนตาม หลักกริยมรรค ๘ เป็นหลักแห่งศีล สมาธิ ปัญญา และ นำแนวทางการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีงามในการ ดำเนินชีวิต ด้านการศึกษาและปฏิบัติธรรมชาวพุทธ ควรให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทางพระพุทธ

ศาสนา และน้อมนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาแล้วมา ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน รวมถึงหน้าที่ ความเป็นชาวพุทธที่ดีด้วยการทำบุญบำเพ็ญกุศล เข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณร พระภิกษุสามเณร นอกจากมีหน้าที่ในการศึกษาธรรมปฏิบัติธรรม และ สืบสอนธรรมแล้วยังต้องปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ เพื่อความ ดีงาม และความสงบสุขของประชาชนด้วยการแนะนำ สืบสอนประชาชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมเพื่อแสดงออก ถึงความกตัญญูต่อคุณูปการของพระภิกษุสามเณร ชาว พุทธที่ดีจึงควรช่วยอุปถัมภ์บำรุงพระศาสนา และส่งเสริมพระภิกษุสามเณร เพื่อให้มีกำลังในการปฏิบัติ ศาสนกิจ สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป การปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม การ ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา

๔.คุณค่าด้านการเสริมสร้างอนุรักษ์ สัญลักษณ์หลักฐานทางพระพุทธศาสนา

หลักฐานทางพระพุทธศาสนา เจดีย์สถาน พุทธสถาน สังฆสถาน บริวารสถาน และอนุสรณ์สถาน และรวมถึงสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์พระ ไตรปิฎก พระพุทธรูป กงล้อธรรมจักร ซึ่งเป็นโบราณสถาน และเป็นปูชนียสถานเป็นที่เคารพบูชาของ ประชาชนโดยทั่วไป เพื่อความสะดวกในการจัดการ พุทธศาสนาสัมบัติ จึงได้กำหนดไว้ ๒ ส่วนคือ ศาสน สมบัติของวัด และศาสนสมบัติกลางสภาพิกฤตการณ์ มรดกวัฒนธรรมที่เป็นศาสนสถาน และศาสนวัตถุทาง พระพุทธศาสนา สังฆนียสถานมีการอนุรักษ์หมายถึง รักษาและใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และนาน ที่สุด จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของการอนุรักษ์ไม่เพียง มุ่งเน้นด้านกายภาพเท่านั้นยังมุ่งเน้นด้านคุณค่าที่เป็น หลักฐานทางพระพุทธศาสนาทุกรูปแบบ

ดังนั้น พุทธศาสนิกชนควรมีส่วนร่วมในการ ช่วยกันรักษาสัญลักษณ์ หลักฐานทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้พุทธศาสนาและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้คงอยู่

สืบทอดไปถึงอนุชนรุ่นหลัง โดยเฉพาะสังฆนียสถาน ทั้ง ๔ การเดินทางไปถึงสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ควรให้ความเคารพ เขาห้ามทำสิ่งใดก็ไม่ควรฝ่าฝืนคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ เช่น ห้ามจุดธูป ห้ามปิดทอง ห้ามถ่ายรูปในบางสถานที่ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีสัญลักษณ์อื่นอีกที่ควรช่วยกันอนุรักษ์ เช่น พระพุทธรูป วัด วิหาร อุโบสถ ด้านพระธรรม คัมภีร์พระไตรปิฎก ด้านพระสงฆ์ ช่วยดูแล อุปฐาก พระผู้ทรงศีลทรงธรรมคอยเป็นกำลังให้ท่านยามเจ็บป่วยช่วยรักษา ฯลฯ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องวิเคราะห์คุณค่าของสังฆนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา ทำให้ได้เข้าใจสังฆนียสถาน การจาริกแสวงบุญและคุณค่าในด้านธรรมสังฆ ความศรัทธาพระรัตนตรัย ศีลธรรมที่ชาวพุทธควรมีและการอนุรักษ์สังฆนียสถานก่อเกิดคุณค่าวัฒนธรรมด้านวัตถุ ด้านสังคม ความคิด และปัญญาแล้วผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าหากผู้จาริกแสวงบุญได้เข้าใจตามนี้แล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์เสมือนมีแผนที่นำพาไปเก็บเกี่ยวคุณค่าอย่างแท้จริง การจินตนาการและการได้ไปสัมผัสสังฆนียสถานด้วยตนเอง อันเป็นประสบการณ์ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป เพื่อประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์อนาคตและประโยชน์สูงสุด

เปลี่ยนสำนวนให้เป็นวิชาการ ตัดคำที่ไม่เกี่ยวข้อง

การเสนอแนะเชิงคุณค่าเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่องวิเคราะห์คุณค่าของสังฆนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา นี้ เหมาะแก่การนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หากมีการอนุรักษ์ที่ถูกต้องจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยโลก ที่จะได้ศึกษาค้นหาความจริงของคุณค่าที่เกิดขึ้น ทั้งนี้จากศรัทธาผลของชาวพุทธ ที่มีศรัทธาเป็นกำลังจะเดินทางจาริกแสวงบุญสังฆนียสถานอันมีคุณค่ายิ่งในพระศาสนาและ

ผู้จาริกแสวงบุญยังรู้ได้ถึงคุณค่าทางจิตใจ ในแต่ละปีหน่วยงานรัฐบาล เอกชน สถาบันการศึกษา กรมการศาสนาสำนักพุทธที่มีการจัดจาริกแสวงบุญสังฆนียสถานได้ทราบถึงคุณค่าที่แท้จริงจากการไปกราบสักการะนมัสการที่ทำให้ได้พบสัจธรรม ณ สถานที่ทั้ง ๔ แห่งนั้น อันก่อประโยชน์ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม อื่น ๆ มากมาย นอกจากสิ่งที่จะได้ทั้งกายและใจของผู้แสวงบุญเท่านั้น กล่าวคือหน่วยงานควรประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจคุณค่าอย่างแท้จริงของสังฆนียสถานทั้ง ๔ ในการส่งเสริมสนับสนุนการจาริกแสวงบุญสังฆนียสถาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของสังฆนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อผู้จาริกแสวงบุญในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีความภูมิใจที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องราวอันมีคุณค่านี้ ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยว่าคุณค่าของสังฆนียสถานมีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังฆนียสถาน ย่อมมีมุมมองอีกหลายด้านโดยเฉพาะผลของการจาริกแสวงบุญ ผู้แสวงบุญกลับจากการจาริกแสวงบุญแล้วมี ชีวิตเปลี่ยนไปอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะหัวข้อในการทำวิจัย คือ

๑. ศึกษาวิเคราะห์อำนาจสังส์ของการจาริกแสวงบุญสังฆนียสถาน ทั้ง ๔ ตำบล

๒. ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐกิจผู้นำทัวร์ที่ได้จากการจาริกแสวงบุญสังฆนียสถาน ๔

๓. ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์อนุศาสนูปาทิหารย์ที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

ที่.ม.๑๐/๑๓๑/๑๕๑-๑๕๒

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). จานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๓๔

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเพื่อสันติภาพ, ๒๕๕๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), จำริกบุญ-จาริกธรรม. จังหวัดนครปฐม : มูลนิธิวัดญาณเวศกวัน.

๒๕๓๙.

พระศักรินทร์ ฐมมาโล (เจริญศรีบุรี). ผลงานวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบ การจาริกแสวงบุญ : การ
นมัสการสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และ การประกอบพิธีฮัจญ์. พุทธศาสนคณาภิธาน. สาขาวิชา
ศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.